

Verslag van de lezing 'De pioniers van de archeologie in de Kempen. Wetenschappers of schattenjagers?' door Jef Van Doninck

Momenteel loopt in het Taxandria-museum de tentoonstelling 'Vondsten vertellen' en verscheen een gelijknamig boek naar aanleiding van het tienjarig bestaan van Adak.¹ Adak-archeoloog Jef Van Doninck (zie foto) gaf op donderdag 30 januari een druk bijgewoonde lezing op de zolder van het museum over de werkzaamheden van zijn voorgangers.

De spreker begon zijn overzicht vele eeuwen terug. Vanaf de renaissance was de interesse in de klassieke oudheid immers gestegen. Vanaf de Verlichting was er sprake van een beginnende verwetenschappelijking en ontstonden de eerste collecties met allerlei archeologische voorwerpen, zoals de zgn. *Wunderkammer* in Wenen (een rariteitenkabinet). Daarna begonnen de grote archeologische musea in Parijs, Londen en andere steden aan hun intussen langdurige bestaan.

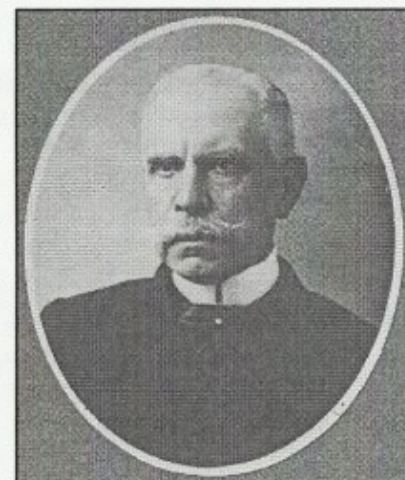
In de 19de eeuw groeide in de Kempen de belangstelling voor de talrijke grafheuvels die er te vinden waren. Rechter W.F.J. Van Genechten legde een waardevolle oudheidkundige verzameling aan in zijn huis den Draeck in de Gasthuisstraat (op de plaats van het huidige notariaat Dierckx).

¹ Stephan Delaruelle e.a. (red.). *Vondsten Vertellen. Archeologische parels uit de Antwerpse Kempen*. Turnhout, 2013, 237 p. *Nieuwsbrief Taxandria* 2, 2014

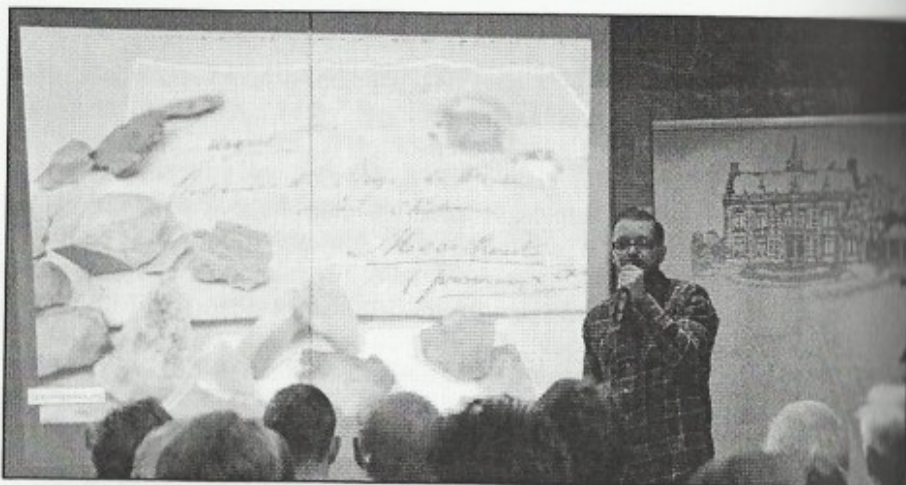
Voor zijn verzamelingen kwamen mensen van heinde en verre naar Turnhout. Dit blijkt uit het gastenboek in het archief van Van Genechten, nu bewaard in het stadsarchief. Dit gastenboek is intussen trouwens grondig bestudeerd en integraal uitgegeven.² Ook de inventaris van de verkochte munten bevindt zich in dit archief. Hij deed trouwens ook zelf opgravingen, zoals in Wijnegem in 1886. Na zijn dood in 1886 werd het archeologische deel geschonken aan het Vleeshuis in Antwerpen, de munten van de collectie werden openbaar verkocht. Het MAS, opvolger van het Vleeshuis, bezit nog altijd stukken in haar collectie afkomstig van Van Genechten. Zo werden in 1846 bij het graven van het kanaal twee urnen gevonden aan de Kastelijn bij de huidige Oude Kaai. Deze zijn intussen weer opgedoken. Het gaat om Romeinse potten, mogelijk afkomstig van een grafveld.

Een volgende pionier is Paul De Roye de Wichen (1850-1918) (zie foto). Deze werd geboren in Joosten-Node en behoorde tot de ambtsadel die veel gronden bezat in de Kempen. Hij was opzichter van de buurtwegen en ijverde voor de ontwatering van gronden. Mensen wisten dat hij oude voorwerpen verzamelde en stuurde die hem toe. Hij vond zelf trouwens ook verschillende archeologische sites. Zijn collectie was ook perfect geïnventariseerd.

Priester A.F.J. De Laet (1878-1962) en kunstschilder Eugene Surinx (1850-1936) hebben nauw samengewerkt. Een deel van het archief van De Laet bleef bewaard in het stadsarchief. Het bevat brieven met interessante gegevens over gevonden stukken, zoals een bijltje dat te zien is op de tentoonstelling. Ze groeven bvb. een voorhistorisch kerkhof op in Ravels. De Laet heeft de vondsten goed genoteerd en er een keurig kaartje van getekend. Het was er reddend wat er te redden viel, in totaal waren er sporen van 27 graven.

² H. de Kok. 'Het oudheidkundig kabinet van Van Genechten. Een Turnhouts privé-museum'. In: *Provinciale Commissie voor Geschiedenis en Volkskunde, Jaarboek*. 2002, p. 121-140.

De twee vonden ook de zgn. Drakenstein-urne aan de Flipkensvijver, nu in het bezit van het Taxandriamuseum. Ze kwamen die op het spoor via een postkaart gestuurd door de vinder, het was een gouden tip. Surinx bracht ook zijn eigen collectie naar het museum. Ze legden een keurige lijst aan van de gedane opgravingen in de periode 1903-1905 met aanduiding van de aard van de voorwerpen, plaats, tijd en referenties van de gemaakte foto's.

Louis Stroobant (1862-1950) was de eerste voorzitter van Taxandria en tot aan zijn pensioen directeur van diverse gevangenisinstellingen zoals de Kolonie van Merksplas. Hij is ook begonnen te graven in de heide aan Flipkensvijver. Er kwamen veel scherven naar boven, die hij vrij nauwkeurig aanduidde op de kaart. Een interessant voorwerp was een zgn. lappenschaal gevonden op de grens van Turnhout en Vosselaar. Hij schonk dit aan het Jubelparkmuseum wegens subsidies die hij had gekregen, waar het werd gerestaureerd. De overheid werkte toen inderdaad aan een nationaal museum met stukken van eigen bodem. In Rijkervorsel, Helbroekheide groef hij dan weer een grafveld op uit de IJzertijd. Vele potten werden er gevonden, ook deze bevinden zich nu in het Jubelpark. Recent was er een hernieuwd contact met zijn achterkleinkinderen die interessant materiaal van hem bezitten. Dit wordt nu gedigitaliseerd.

Een grote stap vooruit was het van start gaan van de nationale dienst voor opgravingen. Deze deed o.a. in 1957 belangrijke opgravingen in

Weelde, die uitvoerig zijn gefotografeerd. Deze foto's bleven 50 jaar vrijwel onbekend, maar zijn nu terug aan de oppervlakte gekomen. Voormalig stadsarchivaris Raymond Peeters maakte er overigens melding van in zijn correspondentie. Luc Van Impe was een bekende archeoloog verbonden aan de dienst.

Ook Taxandria zelf en haar bestuursleden hebben opgravingen gedaan. Zo waren Harry de Kok, Jacques Boone en wijlen Eugène Wauters betrokken bij opgravingen op het begijnhof en aan het kasteel.

Een laatste bekende naam is die van Gustaaf Aerts (1938-2004). Hij deed o.a. opgravingen in Lichtaart. Zijn weduwe schonk intussen zijn goed gedocumenteerd archief aan Adak.

De conclusie van het verhaal is dat het werk van de voorgangers zeker waardevol is geweest, ze hebben veel sites grondig uitgespit. Tegenwoordig worden er natuurlijk wel veel modernere werkmethodes gehanteerd. Waren de pioniers van de archeologie wetenschappers of schattenjagers? Beide, maar dat geldt eigenlijk voor alle archeologen.

Na afloop van de lezing gaf archeoloog Stephan Delaruelle een rondleiding doorheen de tentoonstelling en werd door het bestuur een nieuwjaarsreceptie aan de vele aanwezigen aangeboden.

Sam Van Clemen

Foto's: Ingrid Rombaut en Jacques Boone